

Giannozzo Manetti's New Testament

Translation Theory and Practice in Fifteenth-Century Italy

Openbare verdediging op 15 januari 2015 om 16:15 uur
in de Aula van het Academiegebouw
Broerstraat 5 te Groningen
aansluitend receptie in de Spiegelzaal

In het midden van de vijftiende eeuw maakte de Florentijnse humanist Giannozzo Manetti (1396-1459) een Latijnse vertaling van het Nieuwe Testament. Hij baseerde zijn vertaling op de Vulgaat, maar liet zich beïnvloeden door de humanistische ideeën over taal en vertaling die in zijn tijd opgeld deden. Manetti's handschriftenverzameling is grotendeels bewaard gebleven en bevindt zich nu onder de Palatini in de Vaticaanse Bibliotheek. Op grond van zijn handschriften kan het vertaalproces van zijn Nieuwe Testament worden gereconstrueerd. Correcties en aanpassingen in Manetti's eigen exemplaar van de tekst laten zien hoe zijn methode zich ontwikkelde. Ook zijn Griekse en Latijnse bronteksten zijn bekend. Verder heeft Manetti beschikking gehad over een exemplaar van Lorenzo Valla's aantekeningen bij het Nieuwe Testament (de *Collatio* of *Annotationes*). Zijn opvattingen over correct vertalen, die hij uiteenzet in zijn traktaat *Apologeticus*, zijn deels ontleend aan Leonardo Bruni's *De interpretatione recta*. Mijn proefschrift beschrijft Manetti's vertaaltheorie en -praktijk tegen de achtergrond van het Italiaanse humanisme van de vijftiende eeuw. Het omvat ook een kritische editie van zijn vertaling van het Nieuwe Testament.

In the 1450s, the Florentine humanist Giannozzo Manetti (1396-1459) produced a new Latin translation of the New Testament at the Vatican court. His version is modeled after the Vulgate, but influenced by humanist ideals of good Latin and correct translation. Since Manetti's library is preserved almost intact among the Palatines in the Vatican library, it is possible to reconstruct the translation process from his manuscripts. Corrections and alterations in his working copy show how his method developed over time. Manetti's Latin and Greek sources can be identified, and he must have had access to a copy of Lorenzo Valla's annotations to the New Testament (the *Collatio* or *Annotationes*). His views on correct translation, which he expounded in his treatise *Apologeticus*, are partly derived from Leonardo Bruni's *De interpretatione recta*. This study describes Manetti's translation theory and practice in the context of fifteenth-century Italian humanism. In addition, it provides a critical edition of his translation of the New Testament.